

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ПІДПРИЄМНИЦЬКИЙ РИЗИК»
ТА ПЕРЕДУМОВИ ЙОГО ВИНИКНЕННЯTHE ESSENCE OF THE CONCEPT OF «ENTREPRENEURIAL RISK»
AND PREREQUISITES FOR ITS ORIGIN

У статті досліджено етимологію поняття «ризик» на основі його перекладу з різних древніх та сучасних мов. На основі розгляду різних думок учених щодо розуміння категорії «ризик» визначено, що існування ризику в управлінській діяльності найчастіше пов'язують з такими поняттями, як «невизначеність», «імовірність настання певної події», «небезпека» та «втрата». Основними передумовами появи ризику є невизначеність та ймовірність настання певної події, з одного боку, й наслідки настання ризикової ситуації – небезпека та втрата або загроза втрати певних ресурсів, або понесення збитків – з іншого. Сформульовано авторське бачення щодо трактування категорії «ризик» як поняття, яке характеризується невизначеністю процесів, котрі відбуваються у суспільстві, зумовлене ймовірністю настання певних подій із несприятливими наслідками у вигляді небезпеки та можливих утрат або недосягнення бажаного результату. Визначено два ключових відмінних аспекти поняття підприємницького ризику, які зумовлено визначенням та сенсом підприємництва як такого: господарська діяльність та прибуток.

Ключові слова: ризик, невизначеність, ймовірність, втрата, небезпека, підприємницький ризик, підприємництво, прибуток.

В статті досліджено етимологію поняття «ризик» на основі його перекладу з різних

древніх і сучасних мов. На основі розгляду різних думок учених про розуміння категорії «ризик» визначено, що існування ризику в управлінській діяльності найчастіше пов'язують з такими поняттями, як «невизначеність», «імовірність настання певної події», «небезпека» та «втрата». Основними передумовами появи ризику є невизначеність та ймовірність настання певної події, з одного боку, й наслідки настання ризикової ситуації – небезпека та втрата або загроза втрати певних ресурсів, або понесення збитків – з іншого. Сформульовано авторське бачення щодо трактування категорії «ризик», як поняття, яке характеризується невизначеністю процесів, котрі відбуваються у суспільстві, зумовлене ймовірністю настання певних подій із несприятливими наслідками у вигляді небезпеки та можливих утрат або недосягнення бажаного результату. Визначено два ключових аспекти поняття підприємницького ризику, які зумовлено визначенням та сенсом підприємництва як такого: господарська діяльність та прибуток.

Ключевые слова: риск, неопределенность, вероятность, потеря, опасность, предпринимательский риск, предпринимательство, прибыль.

УДК 330.131.7

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.72-17>

Котов Б.В.

аспірант кафедри підприємництва і торгівлі
Державний університет
«Одеська політехніка»

Kotov Bohdan

Odessa Polytechnic State University

Recent events in the world have exposed the magnitude and variety of risks that may accompany business and the need to manage them to reduce or mitigate the negative consequences. Given the growing degree of uncertainty in the external environment, the unstable political and economic situation in Ukraine and the world, management methods and understanding of the concept of "entrepreneurial risk" need constant review and refinement. The aim of the article was to study the essence of the concept of "entrepreneurial risk" and the preconditions for its emergence based on the analysis of its components. The etymology of the concept of "risk" is investigated on the basis of its translation from various ancient and modern languages. Based on the different opinions of scientists on the understanding of the category of "risk", it was determined that the existence of risk in management is often associated with such concepts as uncertainty, likelihood of event occurrence, danger and loss. The main preconditions for the occurrence of risk are uncertainty and likelihood of occurrence of a certain event on the one hand and the consequences of a risk situation – danger and loss, or threat of loss of certain resources – on the other hand. The author's vision of the interpretation of the category "risk" as a concept characterized by the uncertainty of processes occurring in society, due to the likelihood of certain events with adverse consequences in the form of danger and possible loss or failure to achieve the desired result. There are two key distinctive aspects of entrepreneurial risk compared to its general concept, due to the definition and meaning of entrepreneurship as such: 1) economic activity (when are about business risk, the area of occurrence of a risky event moves from the sphere of public relations to the sphere of economic activity related to the production, sale of products, performance of works or provision of services of a cost nature); 2) profit (based on the fact that the purpose of entrepreneurial activity is to make a profit, the main negative consequence of the risk situation is the threat of loss or loss of profit).

Key words: risk, uncertainty, likelihood, loss, danger, entrepreneurial risk, entrepreneurship, profit.

Постановка проблеми. Події у світі останніх часів оголили величину та різноманітність ризиків, які можуть супроводжувати підприємницьку діяльність та необхідність управління ними задля зменшення або нівелювання негативних наслідків. Проблема виявлення та управління підприємницькими ризиками постала перед суспільством ще у XIX ст. одночасно з початком будівництва великих промислових підприємств і розвитком нових видів транспорту. Проте систематизація знань із прийняття рішень щодо підприємницьких ризиків та розроблення процедур управління ними почалися

лише у другій половині XX ст., але єдина думка щодо цих питань досі відсутня, немає також єдиного трактування самого поняття підприємницького ризику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розуміння того, що ризик притаманний будь-якій формі людської діяльності, визначає різноманіття наукових суджень щодо його дефінування, які детермінуються, доповнюються і конкретизуються, зокрема й у економічній літературі. Так, дослідженням ризиків у загальному розумінні присвячено багато праць як зарубіжних, так і вітчизня-

них учених, таких як: А.П. Альгін [3], Н.А. Герасимчук, В.Р. Кучеренко, В.А. Карпов, А.В. Карпов [6], Дж. Кейнс [11], Т.В. Мірзоєва, О.А. Томашевська [5], С.В. Мочерний [1], А.І. Тищенко [2], В.А. Фере, О.В. Романченко, Ю.В. Чернов [14], С.В. Фомішин, Ф.Х. Найт [4] та ін. Проблеми розуміння та управління підприємницькими ризиками підіймали В.В. Вітлінський [8; 9], В.М. Гранатуров, О.Б. Шевчук [25], Л.І. Донець [23], М.М. Ільчук [27], В.П. Пильнова, О.М. Гавриш, Т.В. Капелюшна [30], К.Д. Семенова, К.І. Тарасова [16], І.В. Чуприна [29]. Проте, зважаючи на зростаючий ступінь невизначеності зовнішнього середовища, нестабільне політичне та економічне становище в Україні та світі, методи управління та розуміння самого поняття «підприємницький ризик» потребують постійного перегляду та уточнення.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сутності поняття «підприємницький ризик» та передумов його виникнення на основі аналізу його складників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення категоріально-понятійного апарату, пов'язаного з підприємницьким ризиком, доцільно почати з розгляду підходів до трактування основних його складових категорій: «підприємництво» та «ризик». Початкове походження терміна «ризик» точно не з'ясоване, проте відомо, що свої витоки він має від слів іншомовного походження: так, давньогрецькою *ridsikon*, *ridsa* – стрімчак, скеля; німецькою *risiko* – небезпека, погроза; французькою *risque* – погроза. Німецький учений В.-Р. Гейльман вважає, що поняття «ризик» є вульгаризованою формою латинського терміна *resecum*, який перекладається як «небезпека» або «скеля» [8; 9] (або дослівно «небезпека лавинування між скелями»). Також, на думку мовознавців [7], етимологія цього поняття родом із Південної Америки, де ризик означав підвищену небезпеку на морі. Г. Браун стверджує, що термін «ризик» має арабське коріння, а з часом він був запозичений італійцями та перетворений з *risqu* в *rischio* [9; 10].

Як було вже зазначено, єдиного підходу до визначення категорії «ризик» у дослідженнях науковців досі не існує, загальноприйнятого чіткого тлумачення цього терміна ще не розроблено, що свідчить про те, що, незважаючи на велику кількість досліджень, серед учених однозначного розуміння цієї важливої категорії ще не сформовано. Існування ризику в управлінській діяльності найчастіше пов'язують із такими поняттями, як «невизначеність», «ймовірність настання певної події», «небезпека» та «втрата».

У найбільш загальному вигляді невизначеність – це «недостатність відомостей про умови, у яких протікатиме економічна діяльність, низька міра передбачуваності, неможливість точного про-

гнозування цих умов» [18, с. 361]. Іноді під невизначеністю розуміють «можливість отримання різних результатів, а не лише тільки бажаного» [19, с. 150]. Вплив невизначеності на підприємницьку діяльність може відобразитися у тому, що мета прийняття певних рішень не буде досягнута. Тому, щоб ефективно функціонувати в ринковій економіці, кожен підприємець повинний уміти правильно оцінювати ступінь невизначеності та ризику й керувати ним у різних ситуаціях. Об'єктивна невизначеність у різних проявах може перешкоджати реалізації запланованих заходів, змінювати їх зміст або призводити до небажаних результатів. У своїй дослідженнях П. Самуельсон зазначає, що «...невизначеність породжує невідповідність між тим, чого люди очікують, і тим, що дійсно відбувається» [1].

Ю.В. Чернов, С.В. Фомішин та А.І. Тищенко інтерпретують невизначеність як «неповне або неточне уявлення про значення різних параметрів у майбутньому, які породжені різноманітними причинами і, перш за все, неповнотою або неточністю інформації про умови реалізації рішень, у тому числі пов'язаних із ними витратах і результатах» [2, с. 59]. Трактуює ризик як «діяльність, яка пов'язана з подоланням невизначеності» й А.П. Альгін [3]. На його думку, «подолання невизначеності стає необхідним у ситуації неминучого вибору, у процесі якого є можливість кількісно й якісно оцінити ймовірність досягнення передбаченого результату, невдачі та відхилення від мети» [3]. За визначенням Н.А. Герасимчук, Т.В. Мірзоєвої та О.А. Томашевської, «невизначеність – це об'єктивна неможливість здобуття абсолютного знання про об'єктивні та суб'єктивні фактори функціонування системи, неоднозначність її параметрів» [5].

У рамках економічної науки проблему невизначеності було досліджено американським економістом ХХ ст. Ф.Х. Найтом (1885–1974). Найвагомим серед його численних нововведень є розроблення концепції розмежування невизначеності та ризику, яка відображена у монографії «Ризик, невизначеність та прибуток» (1921 р.) [4]. Ф.Х. Найт уважав, що ризик виникає тоді, коли відомі всі можливі наслідки події та ймовірність їх настання, тобто ризик – це ймовірність, оцінена будь-яким чином, а невизначеність відноситься до ситуації, коли ймовірність події не може бути визначена. Невизначеність не піддається оцінці. Тому поняття «ймовірність» є ключем до вивчення ризику та невизначеності.

У своїх роботах Дж.М. Кейнс [11] також чітко розрізняв поняття «ймовірність» і «невизначеність». Дж.М. Кейнс зазначав те, що ми живемо у стані невизначеності. Від часів Дж.М. Кейнса дещо змінилися фактори невизначеності, проте її ступінь не скільки не знизився, а деякою мірою й

підвищився у руслі глобальної ентропії, викликані глобалізаційними процесами, що відбуваються у світі, кризи, спричиненої пандемією COVID-19, економічної та політичної нестабільності в Україні. Таку ситуацію можна назвати «випадковим ризиком, який неможливо оцінити кількісно» [12]. Такий ринковий стан змушує нас приймати рішення на основі «раціональних очікувань», заснованих на довірі, становищі окремих осіб та організацій у суспільстві та припущеннях щодо можливих подій. Для Дж.М. Кейнса та його послідовників очікування були рівнями ймовірності та віри, вимірними сучасним суспільствознавством, тоді як для Ф.Х. Найта це було вирішення проблем із великою кількістю невідомих, обчислення рівнів ймовірності в невизначеному середовищі.

Характер ризику відображає взаємозв'язок і взаємодію його основних аспектів: ймовірність отримання бажаного результату; ймовірність несприятливих, небажаних наслідків під час вибору альтернатив та їх реалізації; ймовірність відхилення від вибраної мети або невизначеність досягнення мети. Тому ключовою характеристикою ризику можна вважати його ймовірнісний характер. Учені В.Р. Ковтуненко, В.А. Карпов та А.В. Карпов [6, с. 13] також наголошують на тому, що поняття ризику характеризується невизначеністю, яка пов'язана з ймовірністю несприятливих ситуацій та наслідків, що виникають під час виконання проєкту, ситуацій з об'єктивною та суб'єктивною ймовірністю.

Ймовірність – це філософська і загальнонаукова категорія, яка є кількісною мірою, яку можна розрахувати, можливості того, що деяка очікувана подія відбудеться або не відбудеться за певних фіксованих умов. Подія називається ймовірною, коли підстави для її наступу переважають протилежні підстави, в іншому разі подія називається малоїмовірною або неймовірною. Термін «ймовірність» як такий є основою теорії ймовірностей, у якій події можуть кількісно порівнюватися залежно від ступеня їх ймовірності [20, с. 6]. Так, ймовірність може приймати значення від «0» до «1». Значення «1» відповідає дійсній події. Неможлива подія має ймовірність «0». Якщо ймовірність настання події дорівнює p , то ймовірність його ненастання дорівнює $1-p$. Зокрема, ймовірність «1/2» означає рівну ймовірність настання та ненастання події.

Деякі вчені трактують термін «ризик» через визначення ймовірності. Так, П.Г. Грабовий, С.Н. Петрова та С.І. Полтавцев зазначають, що «ризик – це ймовірність (загроза) втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання прибутків або поява додаткових витрат у результаті здійснення певної виробничої і фінансової діяльності» [21, с. 67]. За О.Д. Шараповим, «ризик – це ймовірність виникнення збитків або недоотримання прибутків порівняно з варіантом,

що прогнозується» [17]. Тобто вчені у своїх визначеннях ризику підкреслюють імовірність настання певних наслідків, часто негативних. Такими наслідками можуть виступати певна небезпека або втрата, або загроза втрати майна, ресурсів, частини доходів і т. п. Хоча у визначенні, яке надають В.М. Гранатуров та О.Б. Шевчук, «ризик – це ситуаційна характеристика діяльності любого виробника, у тому числі такого економічного об'єкта, як виробниче підприємство, яке оцінює невизначеність його економічної діяльності і можливість несприятливих наслідків у разі невдачі» [25, с. 30]. Тобто результат ризикованого рішення не можна ототожнювати тільки із загрозою чи небезпекою для підприємства, дії якого призводять лише до погіршення стану підприємства. Сприятливі умови дають змогу отримувати прибуток, досягати поставлених цілей, і лише за негативних збігів можуть виникнути погані результати. Тобто якість наслідків напряму залежить від ймовірності настання певних подій.

Деякі дослідники під час визначення категорії ризику основний наголос ставлять саме на його можливих наслідках у вигляді додаткових витрат або втрат певних ресурсів. Наприклад, «ризик – це загроза втрати частини ресурсів підприємства, втрати доходу або додаткових витрат через певну діяльність»; «ризик – це потенційна, кількісно вимірювана можливість втрати» або «ризик – це шанси на понесення втрат або збитків унаслідок здійснення якої-небудь справи» [22, с. 19]. Л.І. Донець зазначає, що «ризик можна визначити як небезпеку втрати ресурсів чи недоотримання доходів порівняно з варіантом, розрахованим на раціональне використання ресурсів» [23, с. 21]. Отже, з'являється ще один термін, тісно пов'язаний із категорією ризику, – «небезпека».

Щодо взаємовідношення понять «ризик» та «небезпека», то деякі автори, наприклад Є.С. Стоянова [13], вважають, що «ризик – це небезпека несприятливого кінця на одну очікувану подію», такої ж думки дотримуються вчені В.А. Фере та О.В. Романченко [14]. Багато авторів досліджують поняття «небезпека» у більш вузькому значенні, ніж поняття «ризик», і також використовують його для визначення поняття, наприклад: ризик – «це можливість небезпеки або дія навання зі сподіванням на щасливий вихід» [15, с. 59]. Ризик – «небезпека того, що відбудуться певні події» [16]. Коли ми говоримо про небезпеку, маємо на увазі те, що вже існує, тому небезпека – це явище, процес тощо, що вже проявилось і негативно впливає на предмет. Тому небезпеку доцільно досліджувати через усвідомлення різноманітних ризиків.

Таким чином, ми маємо передумови для появи ризику – це невизначеність та ймовірність настання певної події, з одного боку, і наслідки настання ризикової ситуації – небезпека та втрата

або загроза втрати певних ресурсів, або понесення збитків – з іншого, графічно це можна зобразити у вигляді схеми (рис. 1).

Виходячи із цього, можна сформулювати авторське бачення щодо трактування категорії «ризик»: ризик характеризується невизначеністю процесів, які відбуваються у суспільстві, зумовлений імовірністю настання певних подій із несприятливими наслідками у вигляді небезпеки, можливих утрат або недосягнення бажаного результату.

Поняття «ризик» та «підприємництво» не можна розглядати окремо. Ці дві категорії тісно пов'язані між собою. Можна сказати, що ризик є об'єктивною характеристикою підприємницької діяльності, яка супроводжує будь-яке управлінське рішення у невизначених умовах і вимірюється ймовірністю недосягнення очікуваних результатів. Згідно зі ст. 42 Господарського кодексу України, «підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [24]. Отже, поняття ризику присутнє у самому визначенні підприємництва. Проте звернемо увагу на те, що в Україні не існує нормативного, законодавчого визначення саме підприємницького ризику.

Підприємницький ризик як економічна категорія характеризує об'єктивно-суб'єктивну природу існування ситуації невизначеності, що супроводжує всі сфери функціонування господарюючого суб'єкта, та ймовірність отримання підприємством несприятливого результату у вигляді збитку [26]. М.М. Ільчук визначає підприємницький ризик як «імовірність понесення фірмою у процесі здійснення господарських операцій утрат або одержання додаткового прибутку, зумовлених багатоманітністю прийняття можливих рішень чи

невизначеністю виробничих ситуацій» [27]. На думку О.В. Бондара, «підприємницький ризик – це загроза того, що підприємець зазнає незапланованих, додаткових витрат і отримає доходи нижчі очікуваних» [28]. І.В. Чуприна трактує підприємницький ризик як «ризик, що виникає за будь-яких видів діяльності, пов'язаних із виробництвом продукції, товарів, послуг та характеризується як небезпека потенційно можливої, ймовірної втрати ресурсів чи не доодержання доходу» [29, с. 189]. Також серед учених [30] існує думка, що «підприємницький ризик – це вірогідна категорія, яка характеризує реалізацію майбутніх наслідків поточних рішень, прийнятих індивідом у процесі здійсненої ним діяльності, спрямованої на одержання прибутку».

Таким чином, можна виділити два ключових відмінних аспекти підприємницького ризику порівняно із загальним його поняттям, що зумовлено визначенням та сенсом підприємництва як такого:

1) господарська діяльність. Коли йдеться про підприємницький ризик, сфера настання ризикової події переміщується зі сфери суспільних відносин до сфери господарської діяльності, яка пов'язана з виробництвом, реалізацією продукції, виконанням робіт чи наданням послуг вартісного характеру;

2) прибуток. Виходячи з того, що метою підприємницької діяльності є отримання прибутку, основним негативним наслідком настання ризикової ситуації стає загроза втрати або недоотримання прибутку.

Висновки з проведеного дослідження. Результатом наукового пошуку стало з'ясування дефініції «підприємницького ризику», для чого досліджено етимологію поняття «ризик» та виявлено основні категорії, що його формують, а саме: невизначеність, імовірність, втрата та небезпека, які й є передумовами появи ризику – невизначеність та ймовірність настання певної події, з

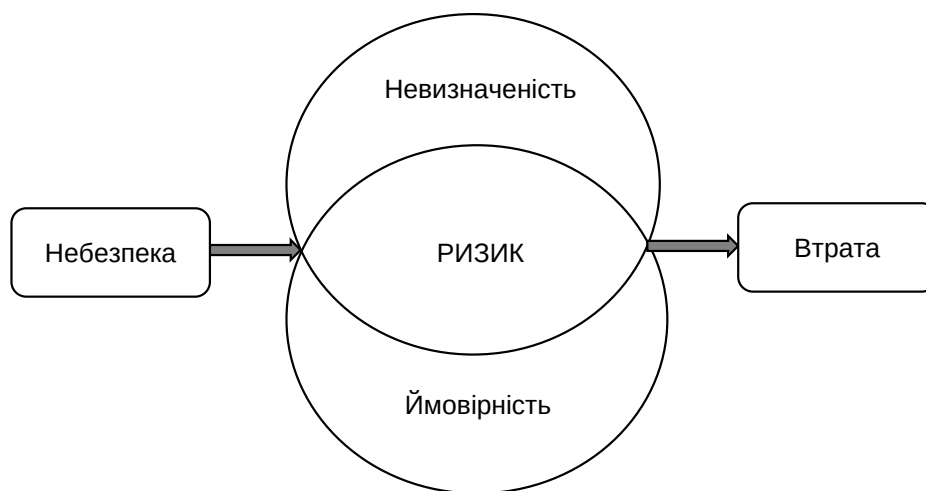

Рис. 1. Взаємозалежність основних категорій, формуючих поняття «ризик»

Джерело: авторська розробка

одного боку, й наслідки настання ризикової ситуації – небезпека та втрата або загроза втрати певних ресурсів, або понесення збитків – з іншого.

Сформульовано авторське бачення щодо трактування категорії «ризик» як поняття, яке характеризується невизначеністю процесів, які відбуваються в суспільстві, зумовлене ймовірністю настання певних подій із несприятливими наслідками у вигляді небезпеки та можливих втрат або недосягнення бажаного результату.

Визначено два ключових відмінних аспекти поняття підприємницького ризику порівняно із загальним його поняттям, які зумовлено визначенням та сенсом підприємництва як такого: господарська діяльність та прибуток.

Подальші дослідження доцільно присвятити основним шляхам та методам управління підприємницькими ризиками, з'ясуванню їх видів за основними галузями народного господарства чи іншими ознаками.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Економічна енциклопедія : у 3-х т. / гол. ред. С.В. Мочерний. Київ, 2002. 952 с.
2. Чернов Ю.В., Фомишин С.В., Тищенко А.И. Управленческое консультирование. Херсон, 2003. 272 с.
3. Альгин А.П. Риск и его роль в общественной жизни. Москва, 1989. 134 с.
4. Найт Ф.Х. Ризик, невизначеність і прибуток / пер. з англ. Москва, 2003. 360 с.
5. Герасимчук Н.А., Мірзоева Т.В., Томашевська О.А. Економічні і фінансові ризики. Київ, 2015. 288 с.
6. Кучеренко В.Р., Карпов В.А., Карпов А.В. Економічний ризик та методи його вимірювання : навчальний посібник. Одеса, 2011. 199 с.
7. Пікус Р.В. Оцінка підприємницького ризику. *Фінанси України*. 2004. № 5. С. 88–93.
8. Вітлінський В.В., Наконечний С.І., Шарапов О.Д. Економічний ризик і методи його вимірювання : підручник. Київ, 1996. 398 с.
9. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія. Київ, 2004. 480 с.
10. Семенов А.Г. Розвиток стратегічного управління в акціонерних товариствах : монографія. Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2007. 520 с.
11. Кейнс Дж. Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей. Москва, 1948. Розд. 11.
12. Мельников Л.П. Ризик-менеджмент. Стохастичний аналіз ризиків в економіці фінансів і страхування. Москва, 2003.
13. Финансовый менеджмент: теория и практика / ред. Е.С. Стояновой. Москва, 1996. 405 с.
14. Фере В.А., Романченко О.В. Методи оцінки фінансового ризику. *Фінанси України*. 1997. № 2. С. 48–53.
15. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. Москва, 1999. 944 с.
16. Семенова К.Д., Тарасова К.И. Ризики діяльності промислових підприємств: інтегральне оцінювання : монографія. Одеса, 2017. 234 с.

17. Ризикологія в економіці та підприємстві. *Збірник наукових праць за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції*, 27–28 березня 2001 р. Київ, 2001. 452 с.

18. Большой экономический словарь / ред. А.Н. Азрилияна. Москва, 2004. 1376 с.

19. Овчинников Г.П. Микроэкономика. Макроэкономика. Санкт-Петербург, 1997. 550 с.

20. Васильків І.М. Основи теорії ймовірностей і математичної статистики : навчальний посібник. Львів, 2020. 184 с.

21. Грабовый П.Г., Петрова С.Н., Полтавцев С.И. Риски в современном бизнесе. Москва, 1994. 200 с.

22. Клименюк М.М., Брижань І.А. Управління ризиками в економіці. Київ, 2000. 20 с.

23. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання : навчальний посібник. Київ, 2006. 312 с.

24. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 30.11.2021).

25. Гранатуров В.М., Шевчук О.Б. Ризики підприємницької діяльності. Київ : Зв'язок, 2000. 149 с.

26. Семенова Е.Д., Тарасова К.И. Организация системы управления рисками на предприятии. *Вестник социально-экономических исследований*. 2015. Вып. 3. № 58. С. 221–227.

27. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу / за ред. М.М. Ільчука. Київ, 2002. 398 с.

28. Бондар О.В. Ситуаційний менеджмент : навчальний посібник ; 2-е вид., перероб. та доп. Київ, 2012. 388 с.

29. Чуприна І.В. Поняття та класифікація ризиків в підприємницькій діяльності. URL: <http://econjournal.vsu.org/files/pdfa/812.pdf> (дата звернення: 30.11.2021).

30. Пильнова В.П., Гавриш О.М., Капелюшна Т.В. Формування системи управління підприємницькими ризиками. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 24. С. 51–57.

REFERENCES:

1. Mocherniy S.V. (2002) *Ekonomichna entsyklopediia* [Economic encyclopedia] Kyiv. (in Ukrainian)
2. Chernov Yu.V., Fomishin S.V., Tishchenko A.I. (2003) *Upravlencheskoe konsultirovanie* [Management consulting]. Kherson. (in Russian)
3. Algin A.P. (1998) *Risk i ego rol v obschestvennoy zhizni* [Risk and its role in public life]. Moscow. (in Russian)
4. Knight F.H. (2003) *Ryzik, nevyznachenist i prybutok* [Risk, uncertainty and profit]. Moscow. (in Ukrainian)
5. Herasimchuk N.A., Mirzoeva T.V., Tomashevskaya O.A. (2015) *Ekonomichni i finansovi ryzyky* [Economic and financial risks]. Kyiv. (in Ukrainian)
6. Kucherenko V.R., Karpov V.A., Karpov A.V. (2011) *Ekonomichniy ryzik ta metody yoho vymiryuvannia: Navchalnyi posibnyk*. [Economic risk and methods of measuring it: Textbook]. Odessa. (in Ukrainian)
7. Picus R.V. (2004) *Otsinka pidpriemnytskoho ryzyku* [Entrepreneurial risk assessment] *Finansy Ukrainy* [Finance of Ukraine], no. 5, pp. 88–93.

8. Vitlinskyi V.V., Nakonechnyi S.I., Sharapov O.D. (1996) *Ekonomichnyi ryzyk i metody yoho vymiriuvannia: pidruchnyk dlia stud. ekon. spets.* [Economic risk and methods of measuring it: a textbook for students. econ. special.]. Kyiv: Institute of content and teaching methods; Kyiv state University of Economics. (in Ukrainian)
9. Vitlinskyi V.V., Velikoivanenko G.I. (2004) *Ryzykologhiia v ekonomitsi ta pidpriemnytstvi: monohrafiia* [Riskology in economics and entrepreneurship: monograph]. Kyiv. (in Ukrainian)
10. Semenov A.G. (2007) *Rozvytok stratehichnoho upravlinnia v aktsionernykh tovarystvakh : monohrafiia* [Development of strategic management in joint stock companies: monograph]. Zaporozhye: GU "ZIDMU" (in Ukrainian).
11. Keynes J. (1948) *Zahalna teoriia zainiastosti, vidgotka i hroshei* [General theory of employment, interest and money]. Moscow. (in Russian)
12. Melnikov L.P. (2003) *Ryzyk-menedzhment. Stokhastychnyi analiz ryzykiv v ekonomitsi finansiv i strakhuvannia* [Risk management. Stochastic risk analysis in the economics of finance and insurance]. Moscow. (in Russian)
13. Stoyanova E.S. (1996) *Finansovyy menedzhment: teoriya i praktika* [Financial management: theory and practice]. Moscow. (in Russian)
14. Fere V.A., Romanchenko O.V. (1997) *Metody otsinky finansovoho ryzyku* [Methods of financial risk assessment]. *Finansy Ukrainy* [Finance of Ukraine], no. 2, pp. 48–53. (in Ukrainian)
15. Ozhegov S.I., Shvedova N.Yu. (1999) *Tolkovyyi slovar russkogo yazyka* [Explanatory dictionary of the Russian language]. Moscow. (in Russian)
16. Semenova K.D., Tarasova K.I. (2017) *Ryzyky diialnosti promyslovykh pidpriemstv: intehralne otsiniuvannia: monohrafiia* [Risks of activity of industrial enterprises: integral estimation: monograph]. Odessa. (in Ukrainian)
17. Sharapov O.D. (2001) *Ryzykologhiia v ekonomitsi ta pidpriemnytstvi* [Riskology in economics and entrepreneurship] Proceeding of the international scientific-practical conference (Kyiv, March 27–28, 2001) Kyiv: Kyiv National Economic University; Academy of State Tax Service of Ukraine. 452 p.
18. Azrilian A.N. (2004) *Bolshoy ekonomicheskyy slovar* [Large Economic Dictionary]. Moscow. (in Russian)
19. Ovchinnikov G.P. (1997) *Mikroekonomika. Makroekonomika* [Microeconomics. Macroeconomics]. St. Petersburg. (in Russian)
20. Vasylykiv I.M. (2020) *Osnovy teorii ymovirnostei i matematychnoi statystyky: navch. posibnyk* [Fundamentals of probability theory and mathematical statistics: textbook. manual]. Lviv. (in Ukrainian)
21. Grabovy P.H., Petrova S.N., Poltavtsev S.I. (1994) *Riski v sovremennom biznese* [Risks in modern business]. Moscow. (in Russian)
22. Klymenyuk M.M., Bryzhan I.A. (2000) *Upravlinnia ryzykamy v ekonomits.* [Risk management in economics]. Kyiv. (in Ukrainian)
23. Donets L.I. (2006) *Ekonomichni ryzyky ta metody yikh vymiriuvannia: Navchalnyi posibnyk* [Economic risks and methods of measuring them: A textbook]. Kyiv. (in Ukrainian).
24. *Hospodarskyi kodeks Ukrainy* [Economic Code of Ukraine] (2003) No. 436-IV of January 16. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (accessed 30 November 2021).
25. Granaturov V.M., Shevchuk O.B. (2000) *Ryzyky pidpriemnytskoi diialnosti* [Risks of entrepreneurial activity]. Kyiv: Zvyazok, 2000. 149 p.
26. Semenova E.D., Tarasova K.I. (2015) *Organizatsiya systemy upravleniya riskami na predpriyatii* [Organization of risk management system at the enterprise] *Vestnik sotsialno-ekonomicheskikh issledovaniy* [Bulletin of socio-economic research] (ed. MI Zveryakova). Odessa, 2015, is. 3, no. 58, pp. 221–227.
27. Ilchuk M.M. (2002) *Osnovy pidpriemnytskoi diialnosti ta ahrobiznesu* [Fundamentals of entrepreneurship and agribusiness] Kyiv. (in Ukrainian)
28. Bondar O.V. (2012) *Sytuatsiyni menedzhment: navch. posib* [Situational management: textbook]. Kyiv. (in Ukrainian)
29. Chuprina I.V. (2012) *Poniattia ta klasyfikatsiia ryzykiv v pidpriemnytskii diialnosti* [The concept and classification of risks in business]. URL: <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/812.pdf> (accessed 30 November 2021).
30. Pylnova V.P., Havrysh O.M., Kapeliushna T.V. (2020) *Formuvannia systemy upravlinnia pidpriemnytskymy ryzykamy* [Formation of a business risk management system] *Investytsii: praktyka ta dosvid* [Investments: practice and experience], no. 24, pp. 51–57.